

Offentlig obduktion av ett kvinnolik, Södra stadshuset 1729

I jultid 1728 avrättades en kvinnlig fånge på Stockholms galgbacke. Med kung Fredrik I:s tillstånd fördes liket till den anatomiska teatern i Södra stadshuset, dvs. dagens stadsmuseibygnad. När julen var överstökad genomfördes sedan en serie offentliga obduktioner som lockade en stor publik.

Sedan slutet på 1600-talet hade anatomiska teatrar hållits i det Södra stadshuset. Totalt genomfördes här fem

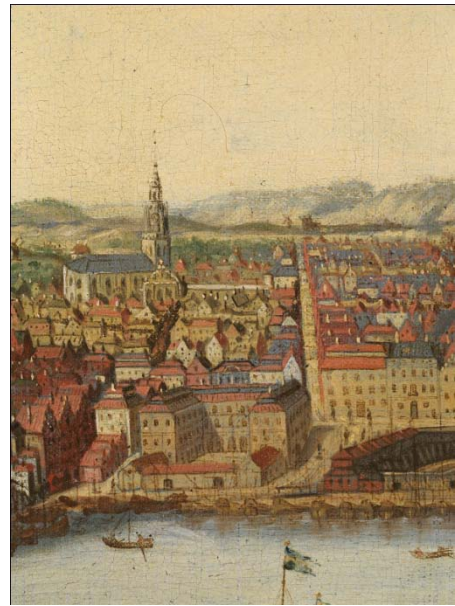
obduktioner, de första fyra på manskroppar, den sista på en kvinnokropp. Den 31 januari 1729, kl. 15.00 på eftermiddagen var det dags. 16 öre silvermynt kostade det för den nyfikne. Kön var lång på Södermalmstorg, åtminstone för vanliga dödliga, men mästerfältskärerna i Collegio Medico, dåtidens socialstyrelse, behövde inte köa, de gick in gratis och fick sitta längst fram på hedersplatserna. Övriga stod i bänkraderna runt dissektionsbordet.

Avrättningen skulle egentligen äga rum före jul, men Collegio Medico, som höll i obduktionerna, hade lyckats skjuta upp den till mellandagarna. Man ville ha ett så färskt lik som möjligt att arbeta med. Mellan den 31 januari och den 18 februari genomfördes sedan en serie av sex obduktioner på kvinnoliket. Intill den anatomiska teatern låg preparatrum och kadaverrum där de utplockade organen respektive liket förvarades mellan obduktionstillfällena.

Läkarna Nils Boy och Magnus von Bromell turades om att obducera. Nils Boy var en modig man, skulle det visa sig senare. När han 1739 drabbades av tredagarsfrossan vågade han sig på att prova den behandling som han själv brukade ordinera sina patienter. När frossbrytningarna var som svårast kastade han sig i kalla karbad. Tyvärr dog han av detta. Magnus von Bromell å sin sida var känd för sin stora samling av anatomiska instrument och preparat. I obduktionernas pauser visade han exempel från de egna samlingarna.

Man gick systematiskt tillväga. Tittade på allt. Man undersökte inälvorna och brösthålans organ, huvudet, muskler, senor och leder. Obduktionen av kvinnans underliv lockade extra många besökare. Särskilt inbjudna var stadens jordemödrar, barnmorskorna, som aldrig tidigare haft möjlighet att studera underlivet invändigt. Man blåste upp livmodern och urinblåsan med en liten bälg och undersökte hur stora de kan bli.

Allt kunde man dock inte förstå. Med hjälp av den relativt nya uppfinningen mikroskop hade man tidigare studerat spermier, och då kunnat konstatera att de små maskliknande

Utsikt över Södermalm från Kastellholmen i början på 1700-talet. Okänd konstnär. Stockholms stadsmuseum.

krumelurerna simmade runt helt utan ordning och till synes helt utan mening!

Läs mer:

Åke Abrahamsson: *Offentlig anatomi – läkevetenskap och folknöje*. Ur: *Stadsvandringar / Stockholms stadsmuseum, nr 18, 1996*.

Nils-Erik Landell: *Läkaren Linné : medicinens dubbla nyckel, 2004*.

Ulrika Falk, samordnare, Stockholmskällan. Artikeln är skriven till Stadsmuseets levande julkalender, dec. 2010.